

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การให้การศึกษาที่มีประสิทธิภาพในโลกปัจจุบันนี้ ไม่ใช่หน้าที่ของโรงเรียนฝ่ายเดียว แต่ทุกสถาบันต้องร่วมมืออย่างใกล้ชิด การพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองดี เป็นหน้าที่หลักของการศึกษาที่จะต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มตั้งแต่วัยเด็กเป็นต้นไป ในโอกาสนี้ขออัญเชิญพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลปัจจุบัน พระราชทานเนื่องในโอกาสปีเด็กสากล พุทธศักราช 2522 ความว่า

เด็กเป็นผู้ที่จะรับช่วงทุกสิ่งทุกอย่างจากผู้ใหญ่ รวมทั้งภาระรับผิดชอบในการดำรงรักษาความผาสุกสงบของประชากรในโลก ดังนั้นเด็กทุกคนจึงสมควรและจำเป็นที่จะต้องได้รับการเลี้ยงดูอย่างถูกต้องเหมาะสม ให้ความสามารถสร้างสรรค์ประโยชน์ต่าง ๆ พร้อมทั้งการฝึกหัดขัดเกลาความคิด จิตใจให้ประณีต ให้มีศรัทธามั่นคงในคุณงามความดี มีความประพฤติเรียบร้อย สุจริต และมีปัญญาฉลาดเฉลียวใฝ่ในเหตุในผล หนูๆที่เป็นของทุกคนที่จะต้องร่วมมือกันกระทำโดยพร้อมเพรียงสม่ำเสมอ ผู้ที่เกิดก่อน ฆานชีวิตมาก่อน จะต้องส่งเคราะห์ อนุเคราะห์ผู้เกิดตามมาภายหลัง ควบการถ่ายทอดความรู้ความดีและประสบการณ์อันมีค่าทั้งปวง ให้ความเมตตาเอ็นดูและควบความบริสุทธิ์จิตใจให้เด็กไต่ทราย ไต่เข้าใจและที่สำคัญที่สุด ให้รู้จักคิด ควบเหตุผลที่ถูกต้อง จนสามารถเห็นจริงควบตนเองได้ในความเจริญและความเสื่อมทั้งปวง

โดยนัยนี้ บิดามารดาจึงต้องสอนบุตร ธิดา ที่จึงต้องสอนน้อง คนรุ่นใหญ่ สอนคนรุ่นเล็ก และเมื่อคนรุ่นเล็กเป็นผู้ใหญ่ขึ้น จึงต้องสอนคนรุ่นหลังต่อ ๆ ไป ไม่ให้ขาดสาย ความรู้ ความดี และความเจริญงอกงามทั้งมวล จึงแผ่ไพศาลไปไกลไม่มีประมาณ เป็นพื้นฐานของความผาสุกอันยิ่งใหญ่ในโลก

สืบไป¹

กระแสพระราชดำรัสนี้ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการปลูกฝัง อบรมเลี้ยง คุ้เด็กให้เป็นพลเมืองดีของชาติ ซึ่งทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันพัฒนาประชากร เพื่อให้ได้กำลัง คนที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ เพราะในการพัฒนาประเทศนั้น ทรัพยากรมนุษย์มีความ สำคัญเป็นอันดับแรกที่ต้องได้รับการพัฒนา ซึ่งนอกจากมนุษย์จะเป็นผู้ประกอบการใน สาขาต่าง ๆ แล้ว มนุษย์ยังเป็นผู้สร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ซึ่ง จะช่วยให้การผลิตมีคุณภาพสูงขึ้น เพราะประชากรที่จะเป็นกำลังผลิตของประเทศชาติได้ อย่างสมบูรณ์นั้นจะต้องมีคุณภาพ กล่าวคือ มีความชำนาญ มีฝีมือในการผลิต และความขยัน หมั่นเพียร มีความคิดริเริ่ม มีความสามารถในทางสร้างสรรค์ ตลอดจนมีสุขภาพทางกาย และจิตสมบูรณ์²

ครอบครัวจึง เป็นสถาบันแรกที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการอบรมสั่งสอนปลูกฝังค่านิยม ที่ดีงาม สร้างเจตคติและพฤติกรรมที่พึงปรารถนาและขัดเกลาระเบียบทางสังคม เพื่อให้ เยาวชนได้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม โรงเรียนเป็นสถาบันการศึกษาที่มีความสำคัญไม่ยิ่ง หย่อนไปกว่าครอบครัว เพราะโรงเรียนมีหน้าที่โดยตรงต่อการให้ความรู้ ความเข้าใจ และการปลูกฝังทัศนคติ ทั้งความรู้ทางด้านวิชาการและความเป็นพลเมืองดีแก่เด็กและ เยาวชน ซึ่งรัฐได้ตระหนักถึงความสำคัญในค่านี้อย่างยิ่ง การเร่งพัฒนาการศึกษาทั้งในด้าน ปริมาณและคุณภาพ โดยวางแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) มุ่งให้การศึกษ เสริมสร้างบุคคลให้มีความรู้ ความคิดและความสามารถในการประกอบอาชีพ มีจริยธรรม คุณธรรม ตลอดจนมีพลานามัยสมบูรณ์ รักและสร้างศิลปวัฒนธรรมและความเป็น ไทยไว้ ตลอดจนก่อให้เกิดความสำนึกในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุขตามวิถีทาง

¹ ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา, ประมวลพระราชดำรัส และพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ ปีพุทธศักราช 2522 (กรุงเทพฯ: สำนักพระราชเลขาธิการ, 5 พฤษภาคม 2523).

² มนัสวี อุนหนันท์, "การวางแผนครอบครัวกับการพัฒนากำลังคน," ประชากร กับการอยู่รอด (กรุงเทพฯ: นิคกรนการพิมพ์, 2518), หน้า 60.

ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวจึงส่งเสริมการศึกษาทุกระดับทุกประเภท ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน¹ ในเรื่องนี้ สิปปนนท์ เกตุทัต² ได้แสดงความเห็นว่า นโยบายทางการศึกษานั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้นกับระบบเศรษฐกิจการเมือง สังคมและวัฒนธรรม เพราะการศึกษานั้นมิใช่เพียงอ่านออกเขียนได้ หรือคิดเลขเป็น แต่การศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาชีวิตและสังคมให้ดีขึ้น จะต้องสอดคล้องกับชีวิตจริง สังคมรอบ ๆ นั้นจริง เพื่อจะได้เข้าใจชีวิตของตนเอง หน้าที่ของตัวเอง การศึกษาที่สมบูรณ์ คือการศึกษาที่ทำให้ชีวิตแต่ละชีวิตเป็นมนุษย์ขึ้นมา กล่าวคือสามารถคิดได้อย่างเสรี มีความสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม จึงต้องให้เจริญทั้งสติปัญญา ทั้งจิตใจที่มีศีลธรรม และร่างกายสมบูรณ์ มีพละนาถิ์แข็งแรงสามารถบำเพ็ญประโยชน์ต่อประเทศชาติสืบไป

นักการศึกษาท่านหนึ่งสรุปว่า การศึกษาสามารถพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ใน 3 ด้าน ค่ายกัน คือ

ก. ด้านจิตใจ หรือมโนธรรม ได้แก่การพัฒนาทางปัญญาธรรมและจริยธรรมของแต่ละบุคคล

ข. ด้านสังคมหรือสหธรรม ได้แก่การฝึกให้รู้จักการเป็นพลเมืองที่ ทำงานและอยู่กับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข รู้จักบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบ สิทธิและเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น ตลอดจนเป็นผู้มีวัฒนธรรมอันดีงาม ปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมือง

ค. ด้านวัตถุธรรม ได้แก่การพัฒนาให้เป็นผู้มีสุขภาพอนามัยดี และเป็นผู้มี

¹กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักปลัดกระทรวง, สาระสำคัญของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 5 พุทธศักราช 2525-2529 (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2524), หน้า 1.

²สิปปนนท์ เกตุทัต, "สัมภาษณ์นายสิปปนนท์ เกตุทัต และนายขุนทอง ภูนิเวศน์," คุรุปริทัศน์ 5 (พฤษภาคม 2523): 56 - 57.

ทักษะอาชีพสำหรับนำไปพัฒนาทรัพยากร¹

ดังนั้นโรงเรียนจึงเป็นสถาบันให้การศึกษอบรมที่ทรงอิทธิพลต่อการสร้างเสริมประสบการณ์ทางสังคมให้แก่นักเรียน ควบคู่การสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีให้กับเด็กตลอดระยะเวลาหลายสิบปีที่ต้องเรียนอยู่ในโรงเรียน และบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดในโรงเรียน คือ ครู ซึ่งนอกจากจะทำการสอนแล้ว ยังต้องส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนตลอดจนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา เป็นผู้ที่อยู่ในระยะวัยรุ่นอันนับว่าเป็นวัยที่สำคัญที่สุด เพราะวัยนี้เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อของการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม โรงเรียนจึงต้องสั่งสอนอบรมให้เยาวชนได้เข้าใจบทบาทและสถานภาพของตนเองให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลให้การดำรงชีวิตของผู้คนถูกกดดันและบีบคั้นทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม และก่อให้เกิดปัญหามากมายประการในชีวิตประจำวัน แต่โรงเรียนมิใช่สถาบันทางสังคมที่จะต้องรับผิดชอบต่อการพัฒนาเยาวชนแต่ลำพัง สถาบันอื่น ๆ ได้แก่ สถาบันทางศาสนา สถาบันการเมือง การปกครอง องค์กรของรัฐและเอกชน ตลอดจนสื่อมวลชนทุกชนิด ควรได้มีความสำนึกและรับผิดชอบร่วมกันในการจัดสภาวะแวดล้อมให้เหมาะสมกับการปลูกฝังลักษณะนิสัย ทัศนคติและค่านิยมที่ดีงามให้แก่เยาวชน ให้มีศรัทธามั่นคงในคุณงามความดีเพื่อจะได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในวันข้างหน้า

จากปรากฏการณ์ทางสังคมที่ผ่านมา พบว่ามีเด็กและเยาวชนที่กำลังศึกษาเล่าเรียนเป็นจำนวนไม่น้อยที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ประพฤติคนไม่สมควร หลบหนีการเรียน เข้าบ่อนการพนัน และสถานเริงรมย์ เที่ยวเร่รอนในสถานที่สาธารณะ มีปัญหาทางสุขภาพ สู้รบสู้รา เสพยาเสพติด ประพฤติคนเถร ก่อความเดือดร้อนรำคาญต่าง ๆ พกพาอาวุธ ก่อการทะเลาะวิวาท และทำลายสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์ มีจำนวนมากขึ้นทุกปี

---

¹วีรยุทธ วิเชียรโชติ, "ระบบการศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศ," มิตรครู (15 พ.ย.2521): 9.

อันเป็นการแสดงให้เห็นว่าขาดความรับผิดชอบในฐานะสมาชิกที่ดีของสังคม มีจำนวนมาก
 ขึ้นทุกปี จากสถิติของกองกำกับการสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน ปรากฏว่าได้มีการจับกุม
 นักเรียนที่กระทำความผิดในปีพ.ศ.2522 รวม 2,689 คน เป็นเพศชาย 2,213 คน
 เพศหญิง 476 คน ปีพ.ศ.2523 จับได้รวม 3,494 คน เป็นเพศชาย 3,064 คน
 เพศหญิง 430 คน และระหว่างวันที่ 1 มกราคม ถึง วันที่ 30 มิถุนายน 2524 จับได้
 ทั้งหมด 1,822 คน¹ นอกจากนั้นเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด เป็นผู้ต้องโทษและถูกส่ง
 ตัวไปยังสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลางก็มีจำนวนมากเช่นเดียวกัน กังสถิติของศาลคดี
 เด็กและเยาวชนในปีพ.ศ.2523 ปรากฏว่า มีจำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมและส่งตัว
 ไปรับการอบรมยังสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลางทั้งชายและหญิงรวมจำนวน 3,610 คน
 มีอายุระหว่าง 7 ถึง 14 ปี จำนวน 517 คน อายุระหว่าง 14 ถึง 18 ปี จำนวน
 3,093 คน มีพื้นฐานการศึกษาต่าง ๆ กันดังนี้ ต่ำกว่าป.1 จำนวน 229 คน ชั้นป.1
 ถึงป.4 จำนวน 1,559 คน ชั้นป.5 ถึง ม.ศ.3 จำนวน 1,729 คน สูงกว่าม.ศ.3
 จำนวน 93 คน มีคดีต่าง ๆ กันดังนี้ ลักทรัพย์ จำนวน 1,264 คน ช่องโจร จำนวน
 1,009 คน ยาเสพติด 416 คน ทำร้ายร่างกาย 188 คน ผิดกฎหมายอาวุธปืน 160
 คน วิ่งราวทรัพย์ 123 คน ปล้นทรัพย์ 68 คน อนาคตและข่มขืน 47 คน การพนัน
 62 คน ความผิดอื่น ๆ 273 คน² ตัวเลขเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าเยาวชนที่กระทำผิด
 ส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเยาวชน
 เหล่านั้นไม่ได้รับการศึกษาอบรมให้เข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีเพียงพอ ถ้าสถาบัน

¹กองกำกับการสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน, เอกสารผลการปฏิบัติงานและวิธี
 ดำเนินการระหว่างพ.ศ.2522 - พ.ศ.2523 และตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม - 30 มิถุนายน
 2524 (กรุงเทพมหานคร: กองกำกับการสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน, 2524), หน้า 1-3.

²ศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง, สถิติทางศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ.2524
 (กรุงเทพมหานคร: ศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง, 2524), หน้า 1 - 5.

ต่าง ๆ ร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด โดยคำนึงถึงการอบรมเฉพาะความรู้ความเข้าใจตลอดจน
 ภูมิปัญญาใจคอ ซึ่งเป็นงานสำคัญที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างโรงเรียนและสถาบันอื่น
 แล้วอนาคตของเยาวชนไทยย่อมจะเป็นไปในทางที่ดี ทั้งนี้รัฐจึงได้แก้ไขปัญหาคด้วยการ
 จัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนกลางขึ้น ด้วยหวังว่าจะให้เป็นกลไกของรัฐซึ่งทำหน้าที่ปรับ
 พฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่เป็นปัญหาแก่สังคมให้เป็นพลเมืองดี โดยตรงขึ้น วิธีการที่ศาล
 ใช้มีหลายแบบ ที่สำคัญคือการคุมประพฤติและเอาตัวไว้ฝึกอบรม ด้วยการส่งตัวเด็กและ
 เยาวชนทั้งชายและหญิงที่ถูกศาลพิพากษาว่ากระทำความผิดให้เข้าไปรับการฝึกและอบรมใน
 สถานฝึกและอบรมของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง โดยให้แยกกันอยู่ตามบ้านต่าง ๆ
 ทั้งนี้ สถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนรุ่นใหญ่ บ้านกรรณา สถานฝึกและอบรมเด็กและ
 เยาวชนบ้านอุเบกษา สถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน บ้านมุกิตา สถานฝึกและอบรม
 เด็กและเยาวชนหญิง บ้านปรานี การฝึกและอบรมที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กได้จัดขึ้น
 มีดังนี้

1. การอบรมวิชาสามัญ
2. การอบรมวิชาชีพ
3. การอบรมค่านิยมศึกษาและพลศึกษา

ด้านการอบรมวิชาสามัญนั้น สถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลางได้จัดตั้งโรงเรียน
 ผู้ใหญ่ขึ้น และเป็นผู้ดำเนินการเองโดยกองปฏิบัติการ กรมการศึกษานอกโรงเรียน
 กระทรวงศึกษาธิการส่งเจ้าหน้าที่มาให้ความร่วมมือด้วย¹

จุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาของทุกชาติต่างก็มุ่ง เน้นค่านิยมปลูกฝัง เพื่อความ
 เป็นพลเมืองดี เช่น แผนการศึกษาชาติของไทยพ.ศ. 2503 ได้เน้นความสำคัญของการให้
 พลเมืองได้รับการศึกษาตามควรแก่ศักยภาพเพื่อความเป็นพลเมืองดี ดังนั้นหน้าที่ของโรงเรียน

---

¹ กระทรวงยุติธรรม, ศาลคดีเด็กและเยาวชน, เอกสารแนะนำสถานฝึกและอบรม
 ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง, (กรุงเทพมหานคร: ศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง,
 2524), หน้า 3.

จึงมิได้มุ่งให้เด็กได้มีความรู้ทางด้านวิชาการเพียงอย่างเดียว ควรมีการปลูกฝังเพื่อความ
เป็นพลเมืองที่ดีด้วย ดังที่ สาโรช บัวศรี¹ นักการศึกษาท่านหนึ่งได้สรุปความสำคัญของ
การศึกษาว่า มีบทบาทในการช่วยพัฒนากำลังคน ด้วยการปรับปรุงคุณภาพของประชากรให้
มีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยไม่จำกัดเฉพาะทางด้านวิชาการ แต่ให้ครอบคลุมไปถึงคุณค่าทาง
ด้านวัฒนธรรม ศิลปกรรม ระเบียบวินัย ฯลฯ ซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นคงและความเจริญ
ก้าวหน้าให้ประเทศชาติ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520 ก็ได้ย้ำความสำคัญของการสร้างเสริม
คุณภาพของพลเมืองให้สามารถดำรงชีวิตและทำประโยชน์แก่สังคมไทย โดยเน้นการศึกษา
เพื่อความอยู่รอดปลอดภัย ความมั่นคงและความผาสุกร่วมกันในสังคมไทยเป็นประการ
สำคัญ² จากแผนการศึกษาชาตินี้จะเห็นได้ว่า ครูเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบโดยตรงใน
การพัฒนากำลังคนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูสังคมศึกษา เพราะวิชา
สังคมศึกษามีขอบเขตกว้างขวางมากกว่าวิชาอื่น ๆ และสำคัญมากต่อการดำรงชีวิตประจำ
วันของคน จุดประสงค์ของวิชานี้มุ่งให้ผู้เรียนได้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์
และมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและทางสังคมมากขึ้น³ ดังนั้นหน้าที่โดยตรงของ
วิชาสังคมศึกษาคือ การสร้างเยาวชนให้มีมนุษย์สัมพันธ์ และเพื่อเตรียมพลเมืองในอนาคต
ให้พัฒนาความสามารถและคุณภาพที่จำเป็น เพื่อการมีส่วนร่วมในค่านิยมสัมพันธ์และพัฒนา

¹สาโรช บัวศรี, "ความต้องการทางการศึกษาของประเทศไทย," เอกสาร
ประกอบการสัมมนาการวางแผนการศึกษาระดับชาติ (7-11 กรกฎาคม 2521): 13.

²สำนักงาน, คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธ-
ศักราช 2520 (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดอักษรบัณฑิต, 2520), หน้า 1.

³Leonard S. Kenwothy, Guide to Social Studies Teaching in
Secondary School (Belmont California: Wedsworth, 1962), p.3.

คุณสมบัติอื่น ๆ ที่จำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดี¹ ดังนั้นหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาจึงได้กำหนดจุดมุ่งหมายเพื่อความเป็นพลเมืองดีไว้ทุกระดับ ดังจะได้อธิบายดังต่อไปนี้

หลักสูตรวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้กำหนดจุดประสงค์ไว้ดังนี้²

1. เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
2. เพื่อให้มีความรักชาติ มีความสามัคคีในชาติ มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความซื่อสัตย์ในผลงานอันดีของคนไทย รู้จักขำรงรักษาไว้ซึ่งเอกราชและรู้จักรักษาแบบอย่างวัฒนธรรมประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ที่ดีงามของชาติ
3. เพื่อเสริมสร้างให้มีคุณภาพในการดำรงชีวิต มีคุณธรรมประจำใจ และมีคุณสมบัติต่าง ๆ อันพึงประสงค์ของสังคมไทย
4. เพื่อเสริมสร้างให้มีความรู้และความเข้าใจพื้นฐานในการพัฒนาสร้างสรรค์และแก้ปัญหาในทางสังคม เศรษฐกิจและเทคโนโลยี โดยอาศัยคุณธรรมและวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เป็นปัจจัยสำคัญ
5. เพื่อเสริมสร้างบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบและความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว ในชุมชน ในประเทศและในประชาคมของโลก
6. เพื่อให้เกิดความรัก ความผูกพันกับท้องถิ่นของตน ตลอดจนเห็นคุณค่า มีความรับผิดชอบ รวมทั้งใฝ่ทะนุถนอถึงกฎ อนุรักษและพัฒนาทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ

หลักสูตรสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้กำหนดจุดประสงค์ไว้ดังนี้³

¹Theodore Kaltsonis, Teaching Elementary Social Studies (New York: Parker Publishing Company, Inc., 1969), p.19.

²กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2520), หน้า 64.

³กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์, 2523), หน้า 137.

1. เพื่อให้รู้จักดำรงชีวิตบนพื้นฐานแห่งคุณธรรม มีความกล้าทางจริยธรรม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความซื่อสัตย์สุจริตและยุติธรรม มีระเบียบวินัย มีความอดทน รู้จักประหยัด มีความรับผิดชอบต่อนตนเอง ครอบครัว หองถิ่น และประเทศชาติ
2. เพื่อให้รู้จักวิธีการเรียนรู้ คิดเป็น ทำเป็น รู้จักแก้ปัญหา มีความกตริเริ่ม สร้างสรรค์ มีนิสัยใฝ่หาความรู้และทักษะอยู่เสมอ เห็นคุณค่าของการทำงานที่สุจริต และสามารถทำงานเป็นหมู่คณะ
3. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและเห็นคุณค่าในวิทยาการ ศิลปวัฒนธรรม ธรรมชาติ ภูมิปัญญาและอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
4. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในลักษณะภูมิศาสตร์กายภาพของประเทศไทย และความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลของลักษณะทางกายภาพที่มีต่อการดำรงชีพของประชากร
5. เพื่อให้รู้จักเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น รู้จักหน้าที่และรู้จักใช้สิทธิเสรีภาพของตนในการสร้างสรรคบนรากฐานแห่งกฎหมาย จริยธรรมและศาสนา
6. เพื่อให้มีความสำนึกในการ เป็นคนไทยร่วมกัน เสียสละเพื่อส่วนรวม มีความรักชาติ รักประชาธิปไตย รู้จักใช้สติและปัญญาในการดำรงรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์
7. เพื่อให้เข้าใจพื้นฐานและปัญหาการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และของโลกปัจจุบัน มีความสำนึกในการ เป็นส่วนหนึ่งของมนุษยชาติ รู้จักแก้ปัญหาและขอชดเชยควยวิธีการแห่งปัญญาและสันติวิธี

จากสภาพและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาตั้งแต่ต้นนั้น แสดงให้เห็นว่าเป็นหน้าที่ของ โรงเรียนโดยทั่วไปที่จะต้องปลูกฝังอบรม เพื่อเตรียม เด็กและเยาวชนให้เข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ส่วนเด็กและเยาวชนที่ประพฤติเบี่ยงเบนไปจะควยเหตุใดก็ตาม จึง เป็นหน้าที่ของสถานพินิจและคุ้มครอง เด็กกลางที่จะต้องทำการฝึกและอบรมเพื่อแก้ไข เด็กและเยาวชนที่หลงผิดให้กลับตนเป็นพลเมืองดี

ดังนั้นจึง เป็นที่นาสนใจว่าในการให้การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองดีในปัจจุบันนี้ มีผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงที่สำคัญแบ่ง เป็น 2 ฝ่าย คือ

1. โรงเรียน ทำหน้าที่ปลูกฝังอบรมให้แก่เยาวชนที่ส่งกมทั่วไปยอมรับว่าเป็นเยาวชนที่ดีไม่มีปัญหา ให้เป็นพลเมืองที่ดียิ่งขึ้นไป ปรากฏตามโรงเรียนสามัญทั่วไป

ทั้งภาคเอกชนและรัฐบาล

2. สถาบันปรับพฤติกรรมของรัฐบาล ได้แก่ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง ซึ่งทำหน้าที่แก้ไขและอบรมให้บุคคลที่สังคมไม่ยอมรับว่าเป็นพลเมืองดี และจัดเป็นเยาวชนที่หลงผิด ซึ่งถูกจับกุมมาดำเนินคดีให้กลับตนเป็นพลเมืองดีและเป็นที่ยอมรับของสังคมภายนอก

ทั้งโรงเรียนและสถานฝึกและอบรมของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลางควรจะได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดและการดำเนินการ เพื่อให้บรรลุผลในการพัฒนาเด็ก ร่วมกัน แต่ปรากฏว่าครูและนักการศึกษาทั้งหลายไม่สนใจในการให้การศึกษาของสถานพินิจ อย่างเพียงพอ ผู้วิจัยเห็นว่าควรได้มีการร่วมมือกันทั้ง 2 ฝ่าย และควรมีความสนใจในการให้การศึกษาของสถานฝึกและอบรมของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลางด้วย เพราะขณะที่โรงเรียนมีหน้าที่ปลูกฝังเพื่อป้องกันเยาวชนไม่ให้หลงผิด และไม่ประพฤตินเป็นภัยแก่สังคม ขณะเดียวกันสถานฝึกและอบรมของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลางทำหน้าที่แก้ไขเยาวชนที่ จะกระทำผิดให้มีความเข้าใจอย่างถูกต้องและปฏิบัติได้จริง เพื่อให้มีความพร้อมที่จะกลับเข้ามา ร่วมกับเยาวชนอื่นตามโรงเรียนต่าง ๆ ได้ และสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข เติบโต เป็นผู้ใหญ่ที่เป็นพลเมืองดี มีคุณค่าและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าและมั่นคงสืบไป

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครูสังคมศึกษา มีความเชื่อว่า การศึกษาสามารถเปลี่ยนคนได้ และเชื่อว่าพฤติกรรมของคนมีสาเหตุมาจากความเชื่อ ความคิด ความเข้าใจที่แตกต่างกัน ระหว่างบุคคล ดังนั้นจึงต้องการศึกษาว่าความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของ เยาวชนในระบบสังคม 2 แห่งนี้ เหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร ดังนั้นงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจึง ต้องการศึกษาถึง "การเปรียบเทียบความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของ เยาวชน ในสถานฝึกและอบรมของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลางและในโรงเรียนรัฐบาล"

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของ เยาวชนในสถานฝึก และอบรมของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง และในโรงเรียนรัฐบาล

2. เพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีระหว่างเยาวชนในสถานฝึกและอบรมของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง และในโรงเรียนรัฐบาล

สมมุติฐานของการวิจัย

จากการวิจัยของ ประเทิน มหาชนธ์¹ ในปีพ.ศ. 2519 พบว่า การศึกษามีความสัมพันธ์กับการกระทำผิดของเยาวชน นั่นคือเยาวชนที่มีการศึกษาสูงขึ้นจะกระทำผิดค่าน้อยลง และในปีเดียวกันนี้ ชาร์ลส์ ไอรา บรัคชอว์ (Charles Ira Bradshaw)² ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเยาวชนชายที่ประพฤติผิดและเยาวชนชายที่ไม่ได้ประพฤติผิดโดยจัดวิชาให้ทั้งสองกลุ่มเข้ารับการอบรมจากผู้นำของ Latter-Day Saint Boys ผลปรากฏว่าเยาวชนทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าทำให้การศึกษาเรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีย่อมเป็นสิ่งที่ช่วยให้เยาวชนมีวิจรรณญาณในการตัดสินใจ และประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดี ผู้วิจัยมีความเห็นว่ากรณีที่เยาวชนประพฤติผิดจนถูกจับและส่งตัวไปอยู่ในสถานฝึกและอบรมของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลางเป็นจำนวนมาก กังสติกิที่แสดงไว้ในหน้า 5 นั้น แสดงว่าเยาวชนเหล่านั้นยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดี ทั้งนี้ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานว่า "ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของเยาวชนในสถานฝึกและอบรมของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลางกับเยาวชนในโรงเรียนรัฐบาล

¹ประเทิน มหาชนธ์, "การศึกษากับการกระทำผิดของเยาวชน" (วิทยานิพนธ์การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2519).

²Charles Ira Bradshaw, "A Comparative Study of Delinquent and Nondelinquent Latter - Day Saint Boys in Clark County, Nevada," Dissertation Abstracts International 37 (May 1977): 7351-A.

แตกต่างกัน"

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 2 ประเภท คือ
  - 1.1 ประชากร เป็นเยาวชนที่อยู่บ้านกรุณา บ้านมุทิตา และบ้านอุเบกษา รวมทั้งหมด 100 คน ศึกษาเฉพาะเยาวชนชาย
  - 1.2 ตัวอย่างประชากร เลือกรจากนักเรียนชั้นมัธยมทั้งชายและหญิงจากโรงเรียนรัฐบาล 5 แห่ง ๆ ละ 20 คน รวม 100 คน
2. เกณฑ์ความเป็นพลเมืองดีที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับด้านต่าง ๆ ดังนี้
  - 2.1 ความรับผิดชอบในหน้าที่พลเมืองดี
    - 2.1.1 หน้าที่ต่อตนเอง ครอบครัวและโรงเรียน
      - (1) การปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบ
      - (2) การรับผิดชอบต่อตนเองและร่วมแก้ไขปัญหภายในครอบครัว
      - (3) การมีสุขนิสัยและสุขภาพสมบูรณ์
      - (4) เคารพเชื่อฟังบิดามารดา ผู้ปกครอง
      - (5) การใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจ
      - (6) การใช้เวลาวางให้เป็นประโยชน์
      - (7) การรู้จักปรับปรุงตนเองและแสวงหาความรู้
      - (8) มีความขยันขันแข็ง รักใคร่ ยกย่องให้เกียรติ
      - (9) ทำนุบำรุงรักษาทรัพย์สินสมบัติของตนเองและครอบครัว
    - 2.1.2 หน้าที่ต่อสังคมและประเทศชาติ
      - (1) ปฏิบัติตามระเบียบของสังคมและเคารพคอกฎหมาย
      - (2) รักษาสาธารณสมบัติ
      - (3) เคารพในสิทธิของผู้อื่น

- (4) การให้ความร่วมมือช่วยเหลือสังคมตามสมควร
- (5) ให้ความร่วมมือและรับผิดชอบต่อการช่วยกันป้องกันภัยพิบัติต่าง ๆ ที่จะเป็นอันตรายต่อส่วนรวม
- (6) ส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของชาติด้วยการใช้สินค้าไทย
- (7) คำนึงถึงสวัสดิภาพและประโยชน์ของส่วนรวม

2.2 คุณธรรม ค่านิยมและคำสอนในทางศาสนา

- (1) ความซื่อสัตย์สุจริต
- (2) ความมีน้ำใจนักกีฬา
- (3) การประหยัดและการออมทรัพย์
- (4) ความเข้าใจในคำสอนของศาสนา

2.3 การอยู่ร่วมกันในชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม

- (1) ความจริงใจต่อกัน
- (2) ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละเพื่อส่วนรวม
- (3) การให้อภัย
- (4) ความเกรงใจ
- (5) ความมีวินัยทางสังคม
- (6) การยอมรับคุณค่าของผู้อื่น เคารพในความกึกกั้น
- (7) การรักษาความเป็นระเบียบและมีวินัย
- (8) การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น

2.4 การเมืองและการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

- (1) ฐานะของพระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตย
- (2) การใช้สิทธิเสรีภาพโดยไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น
- (3) ความมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อความเจริญหรือความเสียหายของประเทศ

- (4) การโจมตีของเสียงข้างมากอย่างมีเหตุผลและถูกต้องซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย
- (5) ความเข้าใจเกี่ยวกับอำนาจในการปกครองและบริหารประเทศ

2.5 ทางด้านเศรษฐกิจ

- (1) เศรษฐกิจส่วนบุคคล
- (2) การใช้และสงวนทรัพยากร
- (3) ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นครอบคลุมเนื้อหาและสามารถใช้เป็นเครื่องมือวัดความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของเยาวชนได้
2. คำตอบของเยาวชนเป็นคำตอบที่ทำความตั้งใจและเชื่อถือได้
3. การวิจัยครั้งนี้ไม่คำนึงถึงองค์ประกอบอื่น ๆ บางประการของเยาวชน เช่น เพศ อายุ ระดับสติปัญญา สภาพครอบครัวและประสบการณ์เดิม

ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาค้นคว้า ศึกษาหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยม พ.ศ.2521 และ พ.ศ.2524 และหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับ 3-4 พ.ศ.2522 ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความเป็นพลเมืองดี และเยาวชนที่หลงผิด เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย และการสร้างแบบสอบถาม
2. เครื่องมือในการวิจัย สร้างแบบสอบถามและแบบสอบถาม จำนวน 1 ชุด สำหรับวัดความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดี โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน
  - ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ เป็นแบบตรวจคำตอบ (Check-list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดี เป็นแบบ
เลือกตอบ (Objective Multiple Choice)

3. การทดสอบแบบสอบถาม (Try-Out) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ครูคุณวุฒิตรวจ
แล้วให้นำแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่ประชากรจริง คือเยาวชนในสถานฝึกและอบรม
ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง จำนวน 20 คน และนักเรียนชั้นมัธยมในโรงเรียนรัฐบาล
จำนวน 20 คน รวมทั้งหมด 40 คน แล้วนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม เพื่อนำไปใช้กับ
ประชากรจริงต่อไป

4. การเลือกตัวอย่างประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยมี 2 กลุ่ม คือ

4.1 ประชากร ใต้แก่ เยาวชนผู้ซึ่งเคยศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาและมีอายุ
ตั้งแต่ 14 ปีขึ้นไป และได้ถูกจับและส่งตัวมาอยู่ในสถานฝึกและอบรมของสถานพินิจและ
คุ้มครองเด็กกลาง ตามบ้านต่าง ๆ ดังนี้คือ บ้านกรรณา บ้านมุทิตา และบ้านอุเบกขา

4.2 ตัวอย่างประชากร ใต้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาล 5
แห่ง โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โรงเรียนละ 20 คน
รวมทั้งสิ้น 100 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลด้านสภาพของผู้ตอบโดยใช้คาร์ยละเอียด

5.2 วิเคราะห์ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดี ด้วยการตรวจให้
คะแนนโดยถือเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ ค่าตอบที่ถูกต้องให้ขอละ 1 คะแนน ตอบผิดหรือ
ไม่ตอบให้ 0 แล้วนำมาหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที (t-test)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอนสังคมศึกษาใน
ด้านความเป็นพลเมืองดีแก่เยาวชนทั่ว ๆ ไป

2. สถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลางอาจใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียน

การสอนเพื่อปลูกฝังความเป็นพลเมืองดีแก่เยาวชนที่มีปัญหาให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

3. สถาบันฝึกหัดครูอาจใช้เป็นแนวทางในการเตรียมครูเพื่อสอนเด็กและเยาวชน
4. นักการศึกษาอาจใช้เป็นแนวทางในการวิจัยต่อไป

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

พลเมืองดี

หมายถึง พลเมืองที่มีคุณสมบัติและทัศนคติที่ถูกต้องในเรื่องต่อไปนี้

1. เกี่ยวกับความรับผิดชอบในหน้าที่พลเมืองดี
  - 1.1 หน้าที่ของตนเอง ครอบครัว และโรงเรียน
  - 1.2 หน้าที่ต่อสังคมและประเทศชาติ
2. เกี่ยวกับคุณธรรม ค่านิยมและคำสอนในทางศาสนา
3. เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม
4. เกี่ยวกับการเมืองและการปกครองในระบบประชาธิปไตย
5. เกี่ยวกับทางดำเนินเศรษฐกิจ

เยาวชน

หมายถึง

1. ผู้ที่ถูกส่งตัวเข้ามาอยู่ในสถานฝึกและอบรมของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง ในขณะที่กำลังเรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาและมีอายุ 14 ปีขึ้นไป
2. ผู้ที่กำลังเรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลทั้งชายและหญิง ปีการศึกษา 2524

โรงเรียนรัฐบาล หมายถึง โรงเรียนที่รัฐบาลเป็นผู้ดำเนินการ และอยู่ใน
ความรับผิดชอบของกรมวงศึกษาธิการ

สถานฝึกและอบรมของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง หมายถึง สถานที่ให้การ
ศึกษาและอบรมเด็กและเยาวชน ตามคำสั่งของศาล
คดีเด็กและเยาวชนกลาง ซึ่งถูกควบคุมตัวอยู่ใน
บ้านกรุณา บ้านมุทิตา และบ้านอุเบกขา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย